

SCHAKEL 24

Port Betaald

JUNI 2022

Drenthe
Fryslân
Groningen e.o.

HUMANISTISCH
VERBOND

De SCHAKEL, waarin opgenomen Hugroniek, is het ledenblad van de afdelingen Fryslân, Groningen en Assen e.o. van het Humanistisch Verbond.

De Schakel verschijnt 4 x per jaar.

de komende nummers:

9 september 2022 deadline 12-8-22

9 december 2022 deadline 18-11-22

3 maart 2023 deadline 10-2-2023

9 juni 2023 deadline 18-5-2023

REDACTIEADRES SCHAKEL

Baukje Scheppink
Vijzelstraat 8, 8911 EW Leeuwarden
baukje.scheppink@gmail.com
0511-477083

WEBMASTERS

Groningen Welmer Boiten
welmerboiten@gmail.com
Assen e.o. Henk van der Zijden
henkvanderzijden@outlook.com
Fryslân communicatie@hvfryslan.nl
Meer adressen en contactpersonen achter in de Schakel.

Een ander e-mailadres?

Geef het ook door aan het Landelijk Bureau, leden@humanistischverbond.nl, dan komen de e-mails - ook die van de afdelingen - in het vervolg op het goede adres terecht.

Bij de foto's in deze Schakel

De foto's en illustraties in deze Schakel zijn van de auteurs, gepubliceerd met toestemming van de maker of de Creative Commons licentie. .

POSTADRESSEN EN SECRETARIATEN

Adreswijzigingen en opzeggingen naar:
Landelijke ledenadministratie
Humanistisch Verbond, Postbus 75490,
1070 AL Amsterdam 020-5219000
leden@humanistischverbond.nl

Groningen en Ommelanden

Humanistisch Centrum
W.A. Scholtenstraat 2, 9712 KW Groningen
Ieke Verveld, secretaris
secr.hvgron@gmail.com
Donaties: Penningmeester HV afd. Groningen
NL 69 TRIO 0391 04 29 47
Stichting Huisvesting HV Groningen
NL10 INGB 0004 1988 73

Fryslân

Postbus 2502, 8901 AA Leeuwarden
secretariaat@hvfryslan.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadm.
Facebook: Humanistisch Verbond Fryslân

Drenthe

Het Humanistisch Verbond Drenthe
Sommige activiteiten worden samen met de afdeling Groningen georganiseerd.
Aankondigingen daarvan zijn te vinden op zowel de website van Groningen als die van Drenthe.

Pottenbakkerstraat 49, 9403 VX Assen
secr.hvdrenthe@gmail.com
Fieneke Stronkhorst, secretaris
Facebook: Humanistisch Verbond Drenthe

Website

Heeft u al ontdekt dat er op onze landelijke website onder evenementen een pagina "wandelingen" staat?
<https://www.humanistischverbond.nl/laat-je-inspireren/wandelen/>

ADRESSEN

AGENDA NOORD

datum	afdeling	activiteit	.	pag
dinsdag 14 juni 2022	Drenthe	HV café	Assen	16
vrijdag 17 juni 2022	Groningen	Wereldhumanismedag		13
zaterdag 18 juni 2022	Drenthe	Actieve bijeenkomst	Hoe kan beeldende	18
zondag 26 juni 2022	Drenthe	Wandeling	Spier	16
zondag 3 juli 2022	Groningen	Wandeling	Zeegse	9
dinsdag 12 juli 2022	Drenthe	HV café	Assen	16
zondag 31 juli 2022	Drenthe	Wandeling	Zeegse	17
dinsdag 9 augustus 2022	Drenthe	HV café	Assen	16
zondag 28 augustus 2022	Drenthe	Wandeling	Eext	17
zaterdag 3 september 2022	Drenthe	Seizoensopening		17
zondag 4 september 2022	Groningen	Wandelen	Anloo	9
donderdag 8 september 2022	Groningen	Vrede I		*
donderdag 15 september 2022	Fryslân	Palaver	Bolsward	33
donderdag 22 september 2022	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden, Tresoar	34
zondag 25 september 2022	Groningen	Zindag	Groningen	10
zaterdag 1 oktober 2022	Groningen	Bijeenkomst nieuwe leden	Groningen	12
woensdag 5 oktober 2022	Fryslân	Cursus Mens-zijn in de 21ste	Leeuwarden, Tresoar	28
zondag 9 oktober 2022	Fryslân	Filosofie veBP	Leeuwarden, De Bres	30
zondag 9 oktober 2022	Groningen	Wandelen	Lieveren	9
woensdag 12 oktober 2022	Fryslân	Cursus Mens-zijn in de 21ste	Leeuwarden, Tresoar	28
donderdag 13 oktober 2022	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden, Tresoar	34
zaterdag 15 oktober 2022	Groningen	Eigen Humanisme	Groningen	*
woensdag 19 oktober 2022	Fryslân	Cursus Mens-zijn in de 21ste	Leeuwarden, Tresoar	28
woensdag 26 oktober 2022	Fryslân	Cursus Mens-zijn in de 21ste	Leeuwarden, Tresoar	28
zondag 30 oktober 2022	Groningen	Zindag	Groningen	10
donderdag 10 november 2022	Fryslân	Palaver	Bolsward	33
zondag 13 november 2022	Fryslân	Filosofie veBP	Leeuwarden, De Bres	30
donderdag 17 november 2022	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden, Tresoar	34
zondag 27 november 2022	Groningen	Zindag	Groningen	10
zondag 11 december 2022	Fryslân	Filosofie veBP	Leeuwarden, De Bres	30
donderdag 15 december 2022	Fryslân	Filosofiecafé Fryslân	Leeuwarden, Tresoar	34
zondag 8 januari 2023	Fryslân	Filosofie veBP	Leeuwarden, De Bres	30
zondag 12 februari 2023	Fryslân	Filosofie veBP	Leeuwarden, De Bres	30
zondag 12 maart 2023	Fryslân	Filosofie veBP	Leeuwarden, De Bres	30

* In de volgende Schakel meer over deze activiteiten.

Wat inspireert ons?

In deze reeks artikelen beschrijven we wat ons het afgelopen kwartaal inspireerde, aan de hand van onze bijeenkomsten.

DE JONGE HUMANISTEN GRONINGEN

Deel 1: **rituelen, gemeenschapszin en activisme** – door Ivo Hengst

Voor ons knielen drie naakte mensen. Hun hoofd is half afgedekt met een doek, iemand giet rode wijn in hun mond en over hun lichaam, terwijl een soort voorganger plechtig spreekt.

Het is een van de vele bijzondere rituelen van 'The Satanic Temple' (TST) die steevast afgesloten worden met de gezamenlijke uitroep 'Hail Satan!'.

Tijdens onze filmavond bekijken we de documentaire 'Hail Satan?' over een non-theïstisch religieuze mensenrechtenorganisatie. Het is een club die eigenlijk veel gemeen heeft met het Humanistisch Verbond. Ze staan voor gelijkwaardigheid, sociale rechtvaardigheid en scheiding van kerk en staat. De manier waarop ze hiervoor strijden is wel iets provocerder dan wij dat doen. Jezelf

'satanist' noemen is hier een voorbeeld van. De term blijkt binnen deze organisatie niets occults of duisters te betekenen. Ze geloven niet in Satan maar gebruiken deze naam als metafoor om onder andere scepticisme, autonomie en nieuwsgierigheid te promoten. De rituelen zullen ook niet herkenbaar zijn voor humanisten. Ze zijn tamelijk provocerend met veel naakt en een varkenshoofd hier en daar. Een deel van de jonge humanisten heeft absoluut geen behoefte aan rituelen, maar bij een ander deel is die er wel. De satanische rituelen van TST zijn echter niet per se wat we voor ogen hebben. Samen een liedje zingen tijdens een viering is al heel wat.

Terugkijkend op onze bijeenkomsten van de afgelopen tijd valt op dat het boek 'Religie voor atheïsten' van Alain de Botton nog steeds een inspiratiebron is, bijna acht jaar nadat we onze eerste viering hierop inspireerden. De Botton beschreef wat - als we alle metafysische abracadabra even terzijde schuiven - voor 'ongelovigen' nuttige aspecten zijn van religie. Behalve rituelen had De Botton het onder andere over gemeenschapszin. Binnen religieuze gemeenten is die doorgaans meer aanwezig, wat ook weer nadelen met zich mee kan brengen. Maar voordelen heeft

het ook om wat hechter te zijn als groep. Naast onze vieringen proberen we de gemeenschapszin binnen onze groep te versterken met bijvoorbeeld een spelletjesavond, om wat meer ruimte te bieden voor de informele ontmoeting. En we zijn iets nieuws begonnen. Gejat van 'NLdoet' kijken we met 'JHGdoet' of we met elkaar iemand binnen onze eigen gemeenschap kunnen helpen met iets. Tijdens de eerste editie in maart deden we een klus in het nieuwe klushuis van een van onze gewaardeerde actieve leden. Het is wellicht een van de duizend klussen die er te doen waren. Heeft zo'n klusmiddag dan wel zin kun je je afvragen. Maar waar anders misschien een heel weekend voor nodig was, is nu in één middag gedaan. En dat geeft toch weer wat tijd

om Dostojevski te lezen, een voorstelling van Les Misérables te bezoeken of te trainen voor een halve marathon. Bijvoorbeeld.

Tijdens het organiseren van een Vrijheidsmaaltijd op 5 mei moest ik terugdenken aan De Botton's pleidooi voor agaperestaurants: toegankelijke plekken waar mensen van uiteenlopende afkomst en klassen in een goede sfeer en tijdens een goed maal open met elkaar in gesprek kunnen en wederzijds begrip vergroten. Onze hoop was dat we bij dit evenement wat meer mensen van buiten zouden aantrekken. Die niet alleen en passant kennis kunnen maken met humanisme maar ook de diversiteit van de groep aanwezig kunnen vergroten. Nu bleken er vooral humanisten op afgekomen, maar een paar buitenstaanders waren er toch ook. Er was zelfs een lid van een kerkgenootschap! Het gesprek was in ieder geval open en prettig. Diepgang en persoonlijke verhalen werden niet geschuwd. Het uitstekende (veganistische) eten hielp ook mee aan de kwaliteit van de beleving.

Een ander punt waar religies soms (maar lang niet altijd) sterk in zijn, is betrokkenheid bij de wereld. Tijdens onze bijeenkomst over mensenrechten gingen we in gesprek over ethische kwesties en stelden we onszelf ook de vraag wat we zelf kunnen doen. De behoefte om concreter iets te doen is er wel bij de jonge humanisten maar het lijkt er toch op dat we meer filosofen zijn dan activisten. Als je het langer over kwesties hebt, zie je steeds meer nuance wat het lastiger maakt om een duidelijke actie te ondernemen.

We blijven nog even in deze sferen doorgaan want onze volgende bijeenkomst gaat over rationaliteit en spiritualiteit. Daarover wellicht meer in de volgende Schakel.

BOEKBESPREKING

door Victor Bqm, Bibliotheekcommissie HVG

Ontwaak! Kom uit uw neoliberale sluier

Ewald Engelen, 2021 (224 pg, 17,50 euro)

Van **de achterflap**: Het raadsel van onze tijd is niet de politieke fragmentatie, de electorale woede of het rechtspopulisme, maar waarom al dat ongenoegen zo machteloos is. Wanneer de burger in het stemhokje staat, kleurt hij toch weer de vakjes rood van de grote middenpartijen, de VVD voorop. In een vlamvend essay laat Ewald Engelen zien waarom de burger de politiek niet afrekent op de gevolgen van het decennialange neoliberale beleid: de eurocrisis, de bankencrisis, de flexibilisering van de arbeidsmarkt, belastingverlaging voor het grootkapitaal, de ecologische ramp die zich voltrekt, de toeslagaffaire, et cetera. Met de sociaaleconomische crisis in coronajaar 2020 als brandstof, biedt Ewald Engelen iedereen die in maart moet stemmen, stof tot nadenken.

Ewald Engelen is politiek filosoof en hoogleraar financiële geografie aan de UvA. Hij schrijft columns en essays voor *De Groene Amsterdammer*. Engelen schreef *Een ongeluk in slow motion* (2012), *De schaduwelite* (2014), *De mythe van de gemaakte vrouw* (2016), *Het is klasse, suffie, niet identiteit* (2018) en met Marianne Thieme *De kanarie in de kolenmijn* (2016).

Zoals in het voorwoord uiteengezet, was het boek in 1^e instantie een soort pamflet of protestmanifestatie dat in 2^e instantie verder is uitgewerkt, ook om de actualiteit te vangen, waardoor het boek ook ruim 2x zo dik geworden. Het boek is een aanklacht tegen het neoliberalisme en is geschreven in de coronatijd, waarin de negatieve kanten van dit systeem overduidelijk en pijnlijk naar voren kwamen. Uiteraard wordt stilgestaan bij het containerbegrip en de in essentie betwistbare term neoliberalisme: voor de één een geuzennaam, voor de ander een nonsenswoord. Er klinkt kritiek op de zogeheten 'Nieuwe Optimisten' zoals Steven Pinker, Bill Gates, Branko Milanovic en dichter bij huis Peter Hein van Mulligen van het CBS, de Vlaamse filosoof Maarten Boudry en de media-economen Matthijs Bouman en Barbara Baarsma. Vooral zijn kritiek van economische aard op het boek *Enlightenment Now* van Steven Pinker vond ik leerzaam. Ook komen rake typeringen voorbij als 'Linkse Brahmanen' (term van Piketty) voor links-intellectuelen die niet alleen hun gelijk met zich meedragen en ventileren maar ook zelfgenoegzaam neerkijken op laagopgeleide medeburgers en met dedain over hen spreken: er is geen bevolkingsgroep die door hen meer veracht wordt! Het hoofdstuk "Kleine verschillen, grote geschillen" over het verdienmodel van de media (kranten, TV,

social media) en de innige verstrengeling met de politiek heeft op mij de meeste indruk gemaakt, vooral door de uitwerking van de 5 filters van redactionele beslissingen, die maken dat (massa)media bepaald niet onafhankelijk zijn.

Hieronder een aantal markante quotes of stellingen, soms met nadere uitwerkingen:

De diepste kloof in Nederland is een klassekloof!

Hoe politiek en pers proberen u de waarheid niet te laten zien. Net als in de VS zijn de relaties tussen politiek en media in NL steeds hechter geworden. Pers en politiek vormen in NL een hechte club. De NLse media controléren de macht niet, ze regeren méé.

NL is een gaaf land voor hoogopgeleiden, níet of minder voor middelbaar en laagopgeleiden! Beleidsadviezen van technocraten en hoogopgeleiden zijn niet objectief en belangeloos, maar afkomstig van mensen met eigen belangen, oriëntatie en wereldbeeld. NL is een land dat wordt geregeerd door hoger opgeleiden ten behoeve van zichzelf.

Linkse massapartijen zijn vanaf de jaren 80 in handen gekomen van academisch geschoolde professionals die hun traditionele achterban hebben verraden. Daarmee zijn het partijen geworden van, voor en door een hoogopgeleide elite.

Door kleine verschillen die door media en politiek tot grote verschillen worden uitvergroot, zijn man en vrouw, hetero en homo, wit en zwart, jong en oud, migrant en eigenheimer, atheïst en gelovige steeds onverbiddeijker tegenover elkaar komen te staan wat betreft hun standpunten inzake gender, abortus, zwarte piet, slavernij, migratie, moskee, eetpatroon en levensstijl. De identiteitspolitiek zet vernederden en gekrenkten tegen elkaar op en versplintert de coalitie voor de progressieve zaak van meer sociale gerechtigheid.

Ruim 2 miljoen NL-ers hebben als oproep- of uitzendkracht of als ZZP-er minder wettelijke bescherming tegen ontslag, ongevallen, ziekte of andere vormen van inkomensverlies dan werknemers met een standaard arbeidscontract én ook geen recht op pensioenopbouw en minder makkelijk een hypothecaire lening en dus een koopwoning met vermogensopbouw.

De Gini-coëfficiënt is veel te grof om de daadwerkelijke ongelijkheidsgroei te vangen! De rijkste 1% heeft zijn inkomen de laatste 20 jaar veel harder zien groeien dan de rest van de bevolking, maar zij vormen een statistisch irrelevant aantal mensen.

Het levensgevoel dat hoort bij het neoliberalisme is er een van neurotisch egocentrisme, calculerend gedrag en mateloos materialisme, gecompenseerd door een 'geluksindustrie'.

Toch leven we meer dan ooit in een econocratie: een economische technocratie, die de neoliberale nachtmerrie aan de slachtoffers (laagopgeleiden) verkoopt als de beste van alle werelden. De technocraat reduceert politiek tot bestuur en democratie tot econocratie. Daarmee verdwijnt het politieke debat over economie en wordt het debat slechts gevoerd over andere thema's als cultuur, identiteit en nationaliteit.

Ook de coronacrisis kende een technocratische aanpak met ditmaal epidemiologen van het RIVM in de hoofdrol. Het was een ongekend experiment, dat een nieuwe hiërarchie van nuttige beroepen heeft blootgelegd, die ongeveer het tegenovergestelde is van de gangbare hiërarchie: de nuttigste beroepen ontvangen de laagste salarissen en hebben het minste prestige, terwijl dit experiment ook de nutteloosheid onthult van de 'ledige klasse (leisure class)'. Ook bleek de neoliberale doctrine van maximale aandeelhouderswaarde geleid te hebben tot extreem kwetsbare mondiale waardeketens, die niet bestand bleken tegen (mondiale) coronamaatregelen. Onze gezondheidszorg was sinds de privatisering en de nieuwe Zorgwet van 2006 op de leest van efficiëntievergroting en kostenbeheersing geschoeid en bleek niet berekend op onverwachte stijging van groepen (corona)patiënten.

In Naomi Klein's crisistheorie van het neoliberale kapitalisme zijn rampen niet een uitzondering maar een structuurkenmerk van dit systeem. Neoliberale politici kunnen er in het rampenkapitalisme van op aan dat er zich periodiek een crisis zal aandienen die gebracht wordt als uitzonderingstoestand die het per decreet mogelijk maakt de neoliberale agenda verder uit te rollen. Die bestaat uit het vestigen van een technocratie die verantwoordelijk is voor het vaststellen van marktregels die de belangen van het grootkapitaal dienen. Niets meer, niets minder.

Ontwaak uit de sluimer van het neoliberalisme en besef de voortgaande onttakeling van onze verzorgingsstaat en democratie door de vertegenwoordigers van het grootkapitaal!

WANDELEN in

Groningen

Zondag 3 juli Bij Zeegse

Verzamelen op de parkeerplaats in Zeegse t/o het Witte Huis aan de Schipborgerweg 7.

Zondag 4 september Kniphorstbosch bij Anloo.

Vanuit Groningen neemt men de A28 en na de afslag 37 Eelde/Glimmen, de weg N34 richting Emmen.

Bij afslag Annen/Anloo gaat men rechtsaf via de Annerweg richting Anloo.

Na ongeveer 700m gaat men rechtsaf de Bosweg in.

Voorbij Camping Anloo ligt links in het bos de parkeerplaats Kniphorstbosch.

Zondag 9 oktober In de buurt van Lieveren

We parkeren bij de Oostervoortsche Diep, gelegen aan het einde van de weg Zuidesch tussen Lieveren en Langelo. De parkeerplaats ligt ongeveer 1 km van Café Hart van Lieveren.

Alle wandelingen starten om 10.30 uur en zijn tussen 3 a 4,5 km.

Inlichtingen Pieter en Marijke Hofman

Tel: 0592 - 343595 Mobiel: 06 1900 30 43

email: hofbak@ziggo.nl Inlichtingen Marijke en Pieter Hofman

Tel. 0592 - 343595 /

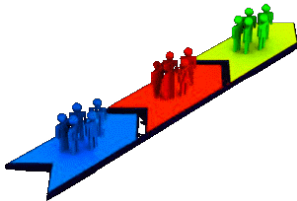
06 1900 30 43

Betrokken zijn bij de activiteiten in Groningen? Sluit je aan!

Werkgroep activiteiten HV Groningen

De afdeling Groningen en ommelanden heeft onlangs de Werkgroep Activiteiten in het leven geroepen. Deze groep is verantwoordelijk voor de activiteitenagenda van de afdeling. Voor de invulling hiervan laten we ons inspireren door eigen ideeën, goede voorbeelden, maar ook door suggesties van anderen.

Wil je graag bij ons aansluiten, of heb je zelf een suggestie of wens voor een lezing, discussie, culturele bijeenkomst of anderszins? Neem contact met ons op via activiteiten@hvgroningen.nl

De werkgroep is nog klein, dus nieuwe krachten en initiatieven zijn welkom!

De eerstvolgende nazomerse activiteiten in Groningen zijn gepland op **8 september om 20:00 (Vrede)** en **15 oktober om 14:00** (Eigen Humanisme). Meer informatie volgt binnenkort op de website en in de volgende Schakel.

Ger Koenen, Donald Elsas en Welmer Boiten

Werkgroep Zindag

Vanaf september beginnen we weer met onze Zindagen. Dit zijn bezinningsbijeenkomsten die plaatsvinden op iedere laatste zondagochtend van de maand. Het idee is geïnspireerd op het Sunday Assembly-concept. (Een niet-religieuze zondagochtendbijeenkomst met filosofie, gezelligheid en taart, die wereldwijd in verschillende steden regelmatig plaatsvindt.)

We zijn nu bezig de komende bijeenkomsten te plannen.

Meedoen? Of ken je iemand anders? Neem contact op via zindag@hvgroningen.nl

Hoewel de bijeenkomsten een humanistisch karakter hebben, is nadrukkelijk iedereen welkom. Zowel bij de bijeenkomsten als binnen de organisatie.

De eerstvolgende zindagen zijn op **25 september, 30 oktober en 27 november**. Meer informatie vind je binnenkort op de website en in de volgende Schakel.

Marijke van de Hel, Gerrya Tonkes, Ivo Hengst en Welmer Boiten

Bijeenkomst nieuwe leden op zaterdag 1 oktober 2022

Het bestuur van de afdeling Groningen heeft zich voorgenomen met ingang van het jaar 2022 twee keer per jaar een bijeenkomst te organiseren voor nieuwe leden. Eén in het voorjaar en één in het najaar. Diegenen die in het half jaar daarvoor lid zijn geworden van het Humanistisch Verbond of naar onze afdeling zijn verhuisd ontvangen hiervoor een uitnodiging via de mail. Dit jaar zijn de bijeenkomsten gepland op 21 april en op 1 oktober.

Met dit bericht willen wij de nieuwe leden vast attent maken op de bijeenkomst op 1 oktober a.s. Deze wordt gehouden in het Humanistisch Centrum van 10.30 uur tot 12.30 uur.

Tijdens deze bijeenkomst gaan we kort in op het begrip humanisme. Er zullen enkele bestuursleden en contactpersonen van activiteitengroepen aanwezig zijn, zodat u een beeld krijgt van wat u van onze afdeling kunt verwachten. Maar we hopen ook te horen welke verwachtingen er onder de nieuwe leden leven. Ervaringen en nieuwe ideeën zijn dus meer dan welkom.

VIERING WERLDHUMANISMEDAG 17 JUNI 2022

Werldhumanismedag, de dag van midzomer, is de langste dag van het jaar en de dag waarop een zonnewende plaats vindt. Waar in december ten tijde van een vorige zonnewende ons midwinterfeest niet door kon gaan, willen we Werldhumanismedag graag wel in gezamenlijkheid vieren. Iedereen is welkom: jong of oud, lid of geen lid van het HV.

Het thema van deze viering is dan ook saamhorigheid.

Dit thema willen we op verschillende manieren belichten, bespreken en beleven. We geven een korte inleiding over de traditie van de midzomerfeesten, bieden ruimte voor gesprek over saamhorigheid, verzorgen muzikale intermezzo's en serveren hapjes en drankjes. Verder zal het programma gevuld worden met je eigen inbreng, gerelateerd aan het thema: bijvoorbeeld een mooie tekst of gedicht, een overweging, een lied, een stelling of iets anders wat je bij het thema saamhorigheid vindt passen. Samen maken we er iets moois van!

Een eigen inbreng is zeker niet verplicht maar wordt uiteraard enorm gewaardeerd! Mail wat je gaat doen uiterlijk 14 juni naar Welmer: welmerboiten@gmail.com, dan passen wij dit in het programma.

Wil je deelnemen? Aanmelden is noodzakelijk. ([mail ons](#))

Vrijdag 17 juni 2022

20:00 - 22:00 uur (inloop vanaf 19:30 uur)

In het Humanistisch Centrum

Graag vooraf aanmelden bij [Welmer](#)

Belangstellenden en introducés van harte welkom.

Februari 2022

Op 21 februari 2022 hield Poetin een onheilspellende toespraak. Ik was op dat moment in Rusland voor mijn werk en zag het live op de Russische tv. Gaandeweg werd voor iedereen de onvermijdelijke consequentie van zijn woorden helder: Rusland zou Oekraïne aanvallen.

En toch. Vaak wordt pas bij de daadwerkelijke voltrekking van een aangekondigde daad duidelijk wat de verstrekkende gevolgen ervan zijn.

Die duidelijkheid kwam een paar dagen later, op 24 februari, vroeg in de ochtend. Oekraïne, en de wereld, werden bruto en bloedig op een nieuw spoor gearrangeerd door Poetin op weg naar een volstrekt onduidelijke toekomst.

Niet lang daarna pleitte ik in het Dagblad van het Noorden ervoor om niet alle banden met Russen door te snijden.

Ik gaf het voorbeeld van Irina Gordienko die voor de krant Novaya Gazeta werkt. Ooit opgezet door Michail Gorbatsjov met het geld dat hij voor zijn Nobelprijs kreeg. Het was op dat moment nog een van de weinige onafhankelijke kranten in Rusland. Waarschijnlijk omdat de hoofdredacteur van Novaya Gazeta vorig jaar de Nobelprijs voor de Vrede kreeg. Irina Gordienko was een van de gasten van Europa's Rafelende Randen in Assen in het corona jaar 2021.

Zij is een moedig strijder voor persvrijheid, tegen alle onderdrukking in Rusland in. Dat heeft verschillende van haar collega's in de loop van de jaren het leven gekost. Niet lang na de Russische inval was Novaya Gazeta gedwongen alsnog Rusland te verlaten. Een van de redenen was de 15-jarige gevangenisstraf die op de hoofden werd gezet van eenieder die het waagde het woord 'oorlog' te gebruiken, in plaats van het voorgeschreven 'speciale militaire operatie'.

Het opiniestuk was gekoppeld aan de enquête van de dag waarin lezers konden aangeven of ze het met die stelling eens waren. Dat bleek het geval voor meer dan 60% van de respondenten.

Sindsdien is de oorlog tegen Oekraïne intens verhevigd. Poetin heeft inmiddels een spoor van duizenden vermoorde burgers en tientallen vernietigde steden door het land getrokken.

Het is dan ook allereerst Oekraïne dat onze steun moet hebben. In elke mogelijke vorm.

Toch. Het is nog steeds uitermate belangrijk dat niet alle banden met Rusland worden doorgesneden. Sterker, ze moeten worden versterkt. Veel van mijn collega's, die werken voor mensenrechten- en democratiseringsorganisaties, zijn Rusland ontvlucht. Velen zijn gebleven. Juist nu en juist zij verdienen meer dan ooit volle steun van ons, het vrije Westen.

Want Oekraïne is een gevolg van wat zich in de loop van een reeks van jaren in Rusland heeft afgespeeld: de langzame, welbewuste en wrede verworping van wat we "Europese waarden" noemen. Verwoerd door onder meer mijn collega's. En één adagium is door alle eeuwen waar gebleven: verandering kan alleen van binnenuit komen.

Ralph du Long, jurist en internationaal mensenrechtentrainer

Reageren? secr.hvdrenthe@gmail.com

HV Afdeling DRENTHE *Van het bestuur*

De zalen weer open, de QR-codes afgeschaft en bijeenkomsten georganiseerd, maar waar blijft het 'publiek'.

De afgelopen twee jaar waren we allemaal ongewild onderdeel van een bijzondere gebeurtenis. De meeste mensen zijn blij dat deze coronajaren voorbij zijn, maar toch zien we onze leden niet of nauwelijks, zowel fysiek als digitaal niet.

Op 24 april hadden we overleg met de besturen van Groningen, Friesland en Drenthe.

Eén agendapunt ging over het volgende: 1. Hoe gaat het met de bestuurlijke organisatie van de afdelingen? 2. Hoe krijg je vrijwilligers en hoe houd je ze? 3. Opkomst leden bij bijeenkomsten? Dit zijn helaas grote pijnpunten.

In een van onze nieuwsbrieven heeft gestaan dat we bezig zijn met het opstellen van een nieuw beleidsplan 2023-2027, dat op de ALV in 2023 aan u wordt voorgelegd. Als lid bent u onmisbaar, want u geeft uw stem aan onze nieuwe plannen.

Om een bloeiende, enthousiaste afdeling HV Drenthe te hebben en te houden, zullen we het samen moeten doen.

Activiteitencommissie Drenthe

HV-Café

Op elke tweede dinsdag van de maand in het Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2, 9401SL Assen, in zaal De Punt aan de unieke ronde tafel.

Bijpraten en mogelijkheid om een onderwerp in te brengen om te verdiepen, om aandacht te geven.

Aanmelden niet noodzakelijk. Aanvang 10.30 uur einde ongeveer 12.15 uur

Data: 14 juni, 12 juli en 9 augustus

HV Drenthe wandelingen

Op de laatste zondag van de maand.

Aanmelden vooraf niet verplicht, wordt wel op prijs gesteld.

Opgave kan tot 1 uur voor vertrek van de wandeling.

Voordeel van aanmelden is dat u gebeld kunt worden wanneer het niet doorgaat i.v.m. omstandigheden.

Wilt u een keer ook een wandeling organiseren? Wij horen of lezen dat graag.

Deelname is uiteraard ook voor niet-leden.

Deelname aan de wandelingen is gratis. Drinkjes na afloop zijn voor eigen rekening.

Zondag 29 mei. Wandeling tussen Borger-Exloo

Aanvang 10.30 uur. Afstand 5.5 km

Mammoetroute=Stormbos- **scootmobiel toegankelijk**

Verzamelen bij voetbalvereniging SV-Borger: De Drift 6, 9531TK

Start 10.30 uur

Nazit in hartje Borger of in Buinen bij Brasserie Byzonder.

Organisatie: Wim Roeleveld: 06-51322851 / roeleveld.wim@gmail.com

Zondag 26 juni. Wandeling bij Spier

Aanvang:10.30. Afstand ongeveer 5 km

Vertrekpunt: **Parkeerplaats Achter het Zaand**

A28 afslag Spier/Dwingeloo. Na de afslag richting Dwingeloo. Na ± 4 km op de Spieregerweg een bocht die naar rechts buigt, **linksaf slaan** = Achter het Zaand.

Langs natuurkampeerterrein rijden tot na 500 meter is de Parkeerplaats.

Google maps geeft het goed aan.

Na afloop gaan we in de buurt iets drinken.

Organisatie: Lineke van der Burg: 0592-543922 / 06-12033325 / avdburg@simpc.nl

Zondag 31 juli. Wandeling bij Zeegse

Aanvang 10.30 uur. Afstand 5 km.

Vertrekpunt: Parkeerterrein langs de weg Tynaarlo-Zuidlaren = N386

Vanaf Tynaarlo is het aan de rechterkant.

Dit terrein heet de toegangspoort Wedbroeken.

Na afloop gaan we in de buurt ergens wat eten/drinken.

Organisatie: Agnes Swierstra: 0592-853221/06-28801680/

agnes.swierstra@gmail.com

Zondag 28 augustus, Wandeling in Eext

Aanvang 10.30 uur. Afstand 6 km.

Vertrekpunt: Op de eerste parkeerplaats links op **de Anloërweg** van Anderen naar Anloo.

Waterdicht schoeisel is aan te raden. Als het voorafgaand aan de wandeling veel heeft geregend, kunnen we een ander tracé overwegen.

Nazit: In de Herberg van Anderen, Nijend 2, 9465 TR, Anderen.

Organisatie: Hedwig Udding-Blok: 06-57592208 / 0592-261014 / [udding-](mailto:udding-blok@hetnet.nl)

blok@hetnet.nl

Eten met gespreksstof

Deze drie maanden een pauze.

In oktober kans op herstart. Wie wil gastvrouw/gastheer zijn?

Opening van het nieuwe seizoen

Om de datum vrij te houden: Zaterdag **3 September 2022**.

Nadere informatie over plaats en programma komt later.

Museumbezoek

Een herstart is gemaakt in april jl.

In **juni** naar Drents Museum: "In de ban van de Ararat"

Schatten uit het Oude Armenië. Zie www.drentsmuseum.nl.

Datum: op werkdagen.

Na aanmeldingen kom ik met voorstel van 3 data.

We gaan die dag waarop de meesten kunnen.

Voor augustus en september nog open. U kunt met een voorstel komen.

Contactpersoon: Wim Roeleveld van de activiteitencommissie.

De activiteitencommissie:

Jan Kolkman 0592-413291 / anjankolkman@gmail.com

Wim Roeleveld 06-51322851 / 0599-234497 / roeleveld.wim@gmail.com

Nog even een herinnering: 18 juni, een interessante lezing

HOE KAN BEELDENE KUNST MENSEN HELPEN

na ingrijpende verandering of verlies?

Lezing op zaterdag 18 juni vanaf 14.00 uur in
De Drentse Zaak Beilerstraat 24 in Assen

De lezing wordt verzorgd door **Erik Rietveld**,
Socrates-hoogleraar bij de Faculteit
Behavioural-, Management- and Social
Sciences, sectie filosofie van de Universiteit
Twente en werkt als NWO VICI-laureaat aan
de Universiteit van Amsterdam. Erik Rietveld
houdt de lezing samen met Geerteke van
Lierop, sprekerscoach, schrijver en acteur.

Hun verhaal gaat over de vraag: **Hoe kan beeldende kunst mensen helpen na ingrijpende verandering of verlies?**
Bij verlies, tegenslag en rouw raak je vaak de verbinding met jezelf, de wereld en anderen kwijt. Veel mensen hebben daardoor last van angst, verdriet en eenzaamheid. Door de impact van bijvoorbeeld corona als rouw te erkennen wordt een ander perspectief op deze gevoelens geopend. We laten aan de hand van een aantal kunstwerken van RAAAF zien hoe beeldende kunst kan helpen om de verbinding met de wereld te verstevigen na verlies.

RAAAF is de naam van het kunstenaarscollectief dat Erik Rietveld, <http://www.erikrietveld.com/> en zijn broer Ronald Rietveld samen hebben opgezet. Meer informatie daarover kun je op internet vinden <https://www.raaf.nl/nl/studio> RAAAF heeft samen met Geerteke van Lierop het project "Art in Grief" opgezet. Dit is de website van Geerteke van Lierop <https://geerteke.com/>

Datum: 18 juni 2022, inloop vanaf 13.30 uur. Aanvang lezing 14.00 uur

Locatie: De Drentse Zaak, Beilerstraat 24, Assen. Parkeergelegenheid voor en achter het pand.

Aanmelden: secr.hvdrenthe@gmail.com

Eigen bijdrage: € 7,00, dat is inclusief koffie/thee en iets lekkers.

Graag het bedrag uiterlijk 2 dagen van tevoren overmaken op rekeningnummer: NL07 TRIO 0198 4329 09 ten name van de penningmeester Humanistisch Verbond onder vermelding van HV-lezing 18 juni 2022.

We interviewen wat af in ons leven, want wij mensen zijn nieuwsgierig van aard en altijd op zoek naar kennis, antwoorden en bijzondere verhalen.

*In 2021 bestond het Humanistisch Verbond 75 jaar. In dat jaar heeft een enthousiaste groep vrijwilligers van Friesland, Groningen en Drenthe een aantal leden van HV Noord geïnterviewd. Dat heeft geresulteerd in een prachtig blad met de titel **HUM&NS**.*

Het aantal mensen dat is geïnterviewd, staat in geen verhouding tot het aantal leden dat onze afdeling heeft. Daarom vinden wij het een goed idee om zo nu en dan een HV lid te vragen om geïnterviewd te worden door iemand die dit wil doen. Zou jij het ook leuk vinden om geïnterviewd te worden, of je kent iemand die zeker geïnterviewd zou moeten worden, geef dit dan door aan het secretariaat, secr.hvdrenthe@gmail.com. Veel leesplezier en wellicht herkenning.

**“Dit is het enige wat telt, lieverd,
dat iemand meer in je ziet dan je wist dat er te zien was.”⁽¹⁾**

Interview met Hedwig Udding-Blok: over de ware liefde van een echt buitenmens en een strijdster voor gelijke kansen.

Op een prachtige zonnige middag in maart, sprak ik met de bijzondere HV-vrouw **Hedwig Udding-Blok**, ondertussen genietend van een kopje thee en prachtig uitzicht op de vijver met een rand van bloeiende dotterbloemen.

Hedwig was zich juist die dag aan het voorbereiden op de eerste bijeenkomst van de cursus Moderne Levenskunst van het HV, georganiseerd door HV Drenthe, met als onderwerp de filosoof Montaigne.⁽²⁾ Zijn opvattingen hielden haar bezig en ze zag uit naar de discussie.

Bevoorrecht in de Noordoostpolder

Geboren in 't Harde, waar haar vader dienstplicht vervulde, vertrok Hedwig als kleuter met haar ouders naar de Noordoostpolder. Haar vader was dierenarts en daardoor kon Hedwig in een bevoorrechte rol opgroeien tussen de andere kinderen van een overwegend plattelandspopulatie.

Later, toen ze al lang niet meer in de Noordoostpolder woonde, las Hedwig een proefschrift⁽³⁾ waaruit voor haar duidelijk werd dat de Noordoostpolder eigenlijk een bizar maakbaarheidsproject was. Met de wijsheid van nu, kijkt ze er hoofdschuddend naar, maar toen was het heel gewoon voor haar.

Na de middelbare school in Emmeloord ging Hedwig studeren in Utrecht. Daar realiseerde ze zich dat haar bevoorrechte positie niets voorstelde, want ze werd gezien als een plattelandsmeisje. Ze kon er niet aarden en na een half jaar besloot ze met haar studie Spaans te stoppen. Met in het achterhoofd de familieregels *“Iedereen doet iets voor het welzijn van de familie”* en *“Niets doen is geen optie”* zorgde Hedwig ervoor dat ze een baan kreeg in een bejaardencentrum. Toen het volgende leerjaar begon volgde ze een praktische opleiding tot directiesecretaresse. Echter, Hedwigs hart lag vooral in de boeken en omdat er geen plek was bij de bibliotheekopleiding, besloot ze Nederlandse taal- en letterkunde te gaan studeren in Groningen. In de jaren '80 van de vorige eeuw haalde ze haar bul.

Gelukkig in Eext

In Groningen ontmoette Hedwig haar grote liefde Gert. Hij studeerde algemene economie en daarna bedrijfseconomie. Met Gert bouwde ze haar leven op en sinds 1991 woonden ze samen in Eext, met honden, poezen, kippen en paarden, schapen, geiten, parelhoenders, duiven en zelfs een varken. Het was een mooie tijd.

Omdat het eind vorige eeuw moeilijk was om werk te vinden, kwam Hedwig o.a. terecht bij het CBB, het Centrum voor Beroepsoriëntatie en Beroepsoefening. Doel van het centrum was om door oriëntatie op beroepen, de achterstanden op te heffen waarin mensen door sociale en/of culturele factoren in verkeren (bijvoorbeeld werklozen, getraumatiseerde mensen, vluchtelingen). Hedwig begeleidde deze mensen en bood ze structuur en advies, met veel passie. Toen al was haar drijfveer dat gelijke kansen van grote waarde zijn voor de ontwikkeling van mensen. Achteraf realiseert ze zich dat ze wellicht wel eens te 'soft' is geweest en dat ze te veel begrip heeft getoond voor alle problemen. Of je daarmee mensen helpt, is maar de vraag: soms is aanpakken juist een vorm van respect.

Humanistisch vormingsonderwijs (HVO)

Toen Hedwig stopte bij CBB heeft ze de tweejarige opleiding 'Humanistisch Vormingsonderwijs' gevolgd. De opleiding bood haar een fantastische verdieping in het humanisme en tegelijkertijd gaf het haar handvatten om kinderen les te geven in humanistische vorming. Hedwig vond HVO een verrijking voor kinderen omdat ze, zonder een religieus kader, hun eigen moraal en morele ontwikkeling konden ontdekken. Haar les daaruit was, is dat je naast pedagogische kennis en vaardigheden echter ook persoonlijkheid nodig hebt om het goed te kunnen doen, want anders houd je geen stand tegenover de leerlingen en de ouders. Tijdens haar opleiding tot HVO-gevende is Hedwig lid van het HV Assen geworden, uit volle overtuiging. De HV-postulaten (natuurlijkheid, verbondenheid, gelijkheid, vrijheid en redelijkheid) vallen voor het merendeel samen met die van het liberalisme.

De politiek

Hedwig voelde zich aangetrokken door het liberalisme en begon zich steeds meer te interesseren voor de lokale politiek. Ook bij de VVD Drenthe wilde men meer vrouwen en allochtonen in de politiek. Hedwig zette zich in voor allerlei activiteiten op politiek vlak. Ze timmerde aan de weg en kwam tenslotte in de gemeentelijke politiek terecht: acht jaar als raadslid en vier jaar als wethouder sociale zaken, onderwijs, welzijn, sport, jeugdbeleid, ouderenbeleid, zorg, werkvoorziening, wmo in de gemeente Aa en Hunze.

Achteraf gezien waren het tropenjaren. Ze heeft er enorm veel tijd en energie in gestoken met als voornaamste drijfveer: gelijke kansen voor alle kinderen. Ze zei eens tijdens de opening van een kindcentrum: *“In de gezinnen moeten we de slag winnen, dáár wordt bepaald in hoeverre kinderen hun talenten kunnen ontwikkelen. Je kunt er als overheid wel van alles omheen bouwen, op school of op de sportvereniging. Maar de invloed van thuis is altijd groter. Hoe beter ouders hun kinderen stimuleren, vooral met taal, hoe verder die kinderen later springen. Sommige ouders kunnen daarbij best een steuntje in de rug gebruiken”*.

Het hart op de goede plek, terwijl de werkelijkheid (met een veeleisende baan als wethouder) haar soms inhaalde. Ze moest kleine dorpsscholen sluiten of laten fuseren, vaak tegen de wil van ouders in.

Denken is de ziel die met zichzelf praat (Plato)

Ze leefde als wethouder in een totaal ander circuit en met een heel andere dynamiek dan haar man. Gert was namelijk al vroeg gestopt met werken. Al die jaren zorgde hij goed voor haar en voor alle dieren. Hij was haar steun en toeverlaat en toonde veel betrokkenheid bij haar werk. Helaas is Gert twee jaar geleden op veel te jonge leeftijd overleden. Zijn overlijden en zijn enorme positieve invloed op haar, heeft Hedwig aan het denken gezet.

Het is een levensles voor haar. Ze heeft ervaren hoe belangrijk het is dat je iemand hebt die jou als mens voor de volle 100% waardeert en die geïnteresseerd is in wat je doet en of je het leuk vindt. Dat is voor haar de zingeving voor het leven: het ondervinden van zo'n diepe verbondenheid, die juist in zijn afhankelijkheid en kwetsbaarheid ruimte en stimulans en misschien wel noodzaak creëert om te groeien. Pas als het niet meer is, besef je dat.

Verbondenheid

In deze fase van haar leven houden filosofische en praktische levensvragen Hedwig enorm bezig. De vragen gaan over de inrichting en toekomst van haar eigen leven en over onderwerpen zoals: *“Ben je afhankelijk van waardering van buitenaf? Of is dat ijdelheid? Waarom ben je wel of niet tevreden met jezelf? Leg je misschien de lat niet te hoog voor jezelf? Is een hobby voldoende zingevend? Ook al heb je een groot*

sociaal netwerk: durf je dan wel te vragen? Is er nog een afslag of ben ik al toe aan voltooid leven? Zal ik een deel van mijn huis beschikbaar stellen voor Oekraïense vluchtelingen? Zal ik me aanmelden als bestuurslid?"

Lid zijn van het HV geeft Hedwig de mogelijkheid mensen te ontmoeten die dezelfde onderwerpen aan het hart gaan en deze vanuit dezelfde grondbeginselen benaderen. Dat is trouwens wat anders dan het altijd met elkaar eens zijn over bepaalde onderwerpen.

Hedwig heeft voor het HV gekozen omdat het een vereniging is en geen politieke partij. Je komt intellectueel iets halen en/of uitwisselen, maar er is ook een grote onderlinge verbondenheid tussen de leden. Je hebt dezelfde levensbeschouwing. Het gaat om verdieping en contact. Bij een politieke partij gaat het vooral om de uitwerking van grondbeginselen in praktische maatregelen. Maar juist de verbondenheid voelen is een groot goed.

Hedwig vindt wel dat humanisten zich soms te veel laten voorstaan op twijfel en relativisme. Het is de luxe van de buitenstaander. Zo houd je schone handen. Soms moeten besluiten genomen worden. En soms kan dat niet beter dan het kiezen voor het minst slechte. Zij is blij dat er mensen zijn die zo daadkrachtig durven zijn. Dat leren durven is ook een verrijking. Neemt niet weg dat het altijd goed is om zaken van alle kanten te (durven) bekijken. Mensen zoals Mandela zijn natuurlijke leiders waar Hedwig veel respect voor heeft.

Tot slot

Montaigne had de balken van zijn bibliotheek volgeschreven met Latijnse en Griekse spreuken, onder meer met: *'Homo sum, humani a me nihil alienum puto'*: ik ben een mens en niets menselijks acht ik mij vreemd. Wat kunnen we als mens genieten van de tuin, de mooie natuur en van mooie gespreksstof over het mens zijn.

De zon ging langzaam onder en de prachtige middag kwam tot een eind. Hedwig en haar lieve honden wuifden mij uit voor een heerlijk fietstochtje terug naar Assen.

Margreet Riemersma

1) De zin komt uit het boek Een schitterend gebrek van Arthur Japin, dat in 2003 werd gepubliceerd.

2) <https://humanistischecanon.nl/venster/renaissance/michel-de-montaigne-essays/>

3) Eva Vriend (1973) groeide als boerendochter op in de Noordoostpolder en is zeer geïnteresseerd in de (ontstaans)geschiedenis van de polders, de zee en de mensen die ervan leven en eraan wonen. Proefschrift

<https://www.evavriend.nl/>

WAAROM?

Is de vraag: “Wat is een vraag?” een goede vraag? Als ik het antwoord omschrijf als: “Een vraag is een specifieke of gerichte uitnodiging tot informatie”, is dat dan een goed antwoord? We zullen zien.

Wanneer ik buiten aan het klussen was kwam mijn buurjongetje steevast langs met de gebruikelijke vraag: “Jan, wat doe je?”. Ik legde hem mijn bezigheden natuurlijk uit. Dan volgde altijd de vraag: “Waarom?” De vraag naar de basale drijfveren voor mijn handelen was een stuk moeilijker. Maar hij kreeg altijd een eerlijk antwoord want het was een goede vraag. Voor de achttiende verjaardag van onze kleindochter kochten wij het boek 'Socrates op sneakers'. De lieve wijsneus had het al gelezen. Ze gaat dan ook filosofie studeren in september. Deze jonge vrouw stelt goede vragen. Ze is werkelijk geïnteresseerd in wie mensen zijn en wat hen beweegt. 'Waarom?' is een standaardvraag, als is het maar in gedachten.

Bij een dramatisch en aangrijpend sterfgeval worden kaarsen, bloemen en knuffels geplaatst. Vaak vind je een briefje of bordje met het opschrift 'Waarom?'. Vertwijfeling en onbegrip leiden tot zulke noodkreten. Je wilt de zinloosheid van een te vroege dood kunnen vatten. Je wilt begrijpen waarom dit kind aan kanker heeft moeten sterven, waarom dit ongeluk heeft plaats gevonden, waarom deze moord is gepleegd. Je wilt het verdriet en de onmacht delen. Op de sociale media, vaak een etalage voor narcisme en egoïsme, komt regelmatig de vraag langs: 'Hoe dan?’ De vraag vertegenwoordigt het totale onbegrip over datgene wat iemand is overkomen. Er wordt gestopt met denken en als notoir slachtoffer wordt gewacht tot een ander het verlossende antwoord komt brengen. Ik vraag me dan oprecht af: “Waarom?” in een poging iets van de beweegredenen te begrijpen.

Vragen staat vrij. Was het maar zo gemakkelijk. De vraag 'waarom?' raakt de aanleiding, de reden of drijfveer. De vraag 'waarom?' gaat over causaliteit maar appelleert ook aan ethische en morele overwegingen die leiden tot keuzes. Soms is de vraag ongemakkelijk en verwijst het antwoord “Omdat ik het zeg” naar machtsverhoudingen en het antwoord “Gaat je niets aan” laat zien dat iemand in verlegenheid is gebracht. Soms voelt iemand zich met 'waarom?' aangesproken en

ter verantwoording geroepen. Met andere woorden, de vraag 'waarom?' is een van de belangrijkste vragen die gesteld kunnen worden.

Het is een heilige plicht, een kernvraag, ons bij herhaling af te vragen waarom wij, het Humanistisch Verbond, bestaan. Waarop is ons bestaansrecht gebaseerd? Wat zijn onze kernwaarden en waarin verschillen wij van anderen die op hun manier het beste van het leven proberen te maken? Op de ledendag op 25 juni zal het meerjarenbeleidsplan worden gepresenteerd met daarin het bestaansrecht en het perspectief. Ontleent ons Humanistisch Verbond zijn huidige bestaansrecht aan het ledental, het imago, het aantal hits op de sociale media of de mate van landelijke publiciteit? Of aan zijn kernwaarden waardoor mensen zich verbonden voelen? Dit zijn natuurlijk slechte en suggestieve vragen, een standpunt met een vraagteken erachter. Ik ben oprecht benieuwd wat de uitkomst zal zijn.

Voor mij moet het Humanistisch Verbond zich laten bevragen op zijn kernwaarden en als organisatie dienstbaar zijn aan leden en samenleving. Waarom? Daarom!

Reageren? secretariaat@hvfryslân.nl

Jan Wijbenga, Voorzitter HV Fryslân

Projectgroep activiteiten HV Fryslan i.o.

In Friesland zijn verschillende activiteiten van het HV: Palavers, Zondagswandelingen, filosofiebijeenkomsten en cursussen. Maar er kan meer georganiseerd worden om contacten van leden onderling te verstevigen. Of om met meer vrijdenkende mensen in contact te komen. Of om opvattingen te delen. Of om informatie te delen tot het kennis wordt.

We hebben daarom mensen nodig die mee willen denken over het opstarten van diverse activiteiten. Ik denk aan mensen die in het onderwijs gewerkt hebben, aan mensen die leidinggevende functies hebben gehad, aan mensen die een beetje energie óver hebben, aan mensen die mee willen werken om samen een prettiger samenleving te bouwen.

Bent u zo iemand, ben jij zo iemand?

We kunnen samen komen bij mij thuis (in Harlingen) of op een andere af te spreken plek.

Mail me op roelekenaber@gmail.com of spreek in op telefoonnummer 0517 795018

p.s. Ja natúúrlijk, als je een jonger persoon bent met tijd óver, dan ook ALTIJD reageren natúúrlijk!

Roeleke Naber

VAN OVERHEID NAAR DIENSTBAARHEID

- Van wie is de natie?
- Van wie is de grond van die natie?
- Van wie is het geld in de staatskas, gemeentekas, waterschapkas enz.?
- Van wie zijn nagenoeg alle door de staat gefinancierde en beheerde zaken?
- Van wie zijn alle mensen in hun overheidsfunctie als ambtenaar, volksvertegenwoordiger, minister, koning enz.? (Dus niet als mens).
- Jawel, van alle burgers samen. De staat heeft alles alleen maar in opdracht van de burgers in beheer. Want er moet toch een groep zijn om alles voor de samenleving te regelen.
- Heeft de staat daardoor een directieve taak?
- Mogen de overheid en volksvertegenwoordigers alles beslissen zonder rechtstreeks contact met de betrokken burgers, terwijl dat direct invloed op hen heeft?
- Enzovoort...

Kijken we naar de priktijken tussen nu en het grijze verleden, krijgen we toch het gevoel dat de overheidsdienstigen zich OVERheid voelen, terwijl ze een volksbestuur zijn.

Wat maar buiten beeld blijft, terwijl de meeste burgers wel lid zijn, is dat de natie in feite een vereniging is met een bestuur, voorzitter en een ledenraad. Vanwege de vele complexiteiten ook nog met een groot aantal adviesorganen.

Door de grootte van de natie zijn er ook subverenigingen zoals provincies en gemeenten. Dwars daar doorheen ook nog zoiets als waterschappen. Al die subverenigingen worden nagenoeg dictatoriaal bestuurd door de regering, maar besturen zelf ook aardig dictatoriaal.

Onze samenleving staat op dit moment voor nogal wat groots op te lossen problemen met veel gevolgen voor de burgers. Ingrijpende acties zijn al ingezet zonder en soms met zeer beperkt overleg met de burgers.

Veel oplossingen voor deze grootse problemen kennen een procesgang die soms zeer veel jaren duurt. Vaak brengen deze oplossingen een enorm schokeffect en ook continue lasten voor de burgers met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan windmolenparken, datacentra, distributiecentra, opzet toeslagensystemen, fusies dorpen en gemeenten enz.

Een aantal van de wrijvingen.

- Een subvereniging die volkomen verwaarloosd wordt is de provincie. Een van de oorzaken is dat de provincie niet is ingesteld als een samenwerkingsverband van de gemeenten. Zaken die voor het rijk te klein zijn en voor de gemeenten te groot, moeten in feite door de provincie geregeld worden. Daar maken zowel het rijk als de gemeenten nauwelijks gebruik van. Voorbeelden: diverse zorgonderdelen en de bijstand. Dit moet niet leiden tot grotere gemeenten. Een drang die de afgelopen decennia sterk heeft plaatsgevonden veelal zonder overleg met de eigenaren, de bewoners. Het gevolg is een grotere afstand tussen het bestuur van de gemeente en de bewoners. Hoe kleiner die afstand namelijk is, hoe beter de bestuurders weten om te gaan met die bewoners, hoe groter de cohesie. Dus ga de dorpen en steden weer scheiden.
- Ook gemeenten en provincies doen aan OVERheidsarrogantie. Zij denken met die paar vertegenwoordigers alles te mogen beslissen over hun bevolking. Het leidt tot steeds meer ongenoegen en wrijving.
- Het Nederlands hooggerechtshof heeft als een van de zeer weinigen in de wereld geen recht om wetten te toetsen aan de grondwet. Over de grondwet gesproken, het is niet de burger die daarover beslist, maar een geïndoctrineerd en door hun partij onder druk gezet groepje van 225 mensen. Wat daarbij stiekem opvalt, is dat in tegenstelling tot de gehele bevolking, veel meer Kamerleden religieus zijn. Ethische kwesties, die in de meeste meer religieuze westerse landen wel mogen, worden in ons land door de kleine conservatief religieuze partijen en religieuze Kamerleden sterker geblokkeerd dan door het volk. Referenda... En waar blijft de scheiding tussen kerk en staat?
- In de jaren negentig ontstond het bestuursrecht. Klinkt mooi, maar is pure staatsdictatuur. Ambtenaren kunnen met betrekking tot hun miskleunen niet meer goed persoonlijk aangesproken worden. Het geeft hun de ruimte zelf beslissingen te nemen vanuit hun doctrine. Dit heeft geleid tot allerlei grote miskleunen waar de burger niets aan kon veranderen. En nog steeds. De verdachte moet sindsdien zijn onschuld bewijzen i.p.v. de aanklager de schuld. Kijk o.a. naar de toeslagenaffaire. Ook leeft daardoor een elitair communicatiesysteem, Meer dan de helft van de bevolking heeft er moeite mee (zelfs hoger opgeleiden).
- De overheid mag geen winsten maken op diensten die zij de burgers moeten leveren, zoals vergunningen, paspoorten, parkeergeld enz. Uiteraard wel kostendekkend. Maar ook simpele bekeuringen voor vergeten parkeergeld worden tegen de ethische regels gebruikt als winstbejag door te hoge boetes.

En zo zijn er nog talloze andere voorbeelden.

Welke stappen kunnen leiden tot meer DIENSTBAARheid en minder OVERheid?

- Veel politici – ongeacht de partijkleur – hebben altijd gedacht dat ieder mens

zichzelf kan redden. Vele denken dat nog steeds. Het is al eeuwen bekend dat dat niet zo is. Het aantal mensen dat zichzelf niet kan redden, neemt de laatste jaren weer toe. Sinds de 2^e wereldoorlog is de complexiteit en de regelgeving sterk toegenomen. Veel burgers kunnen dat niet met hun brein verwerken. Ze komen daardoor minder goed aan het werk en maken vaker een fout, omdat ze niet kunnen vatten hoe ze staatsopdrachten goed doen. Hulp is nodig en geen MBO-diploma... Juist door deze mensen royaler te behandelen en te steunen komen ze sneller aan het werk. Ja, ja dat kost geld... Zoiets levert echter meer geld op voor henzelf en de samenleving dan het kost. Deze verhouding geldt ook voor immigranten. Zij worden te weinig begeleid naar hun nieuwe toekomst en leven in een andere cultuur. Begeleiding leidt voor die mensen en voor de staat tot de nodige (financiële) meerwaarde.

- Een zeer groot deel van de belastingen is een relatief vast bedrag. Als je die bedragen relateert aan het inkomen, zie je een aanzienlijk lager belastingpercentage voor de rijken en hoger voor de lager betaalden. Belastingen gerelateerd aan de WOZ-waarde hebben weinig met inkomen te maken en is geen courant geld. Dus afschaffen. Bij de verkoop is er meestal winst, dus inkomen dus belasting. Gemeenten en waterschappen moeten in relatie tot de burgers hun belastingen volledig gekoppeld krijgen aan inkomens van de burger. Dus salaris/pensioen + inkomen door schenkingen, beleggingswinsten enz.
- Overheden willen zaken tot in details regelen. De te uitgebreide administratieve verplichtingen leiden tot ca. 20% meer kosten en noodzakelijke administratieve arbeidsplaatsen in bijvoorbeeld onderwijs en zorgsector. Het belemmert nieuwe ontwikkelingen en creatieve oplossingen. Al die administratie wordt ook niet tot nauwelijks gelezen. Weg meerwaarde.
- De bevolking moet veel meer betrokken worden bij het bespreken van problemen waar oplossingen voor nodig zijn die effecten hebben op de burgers. De laatste tijd is het fenomeen van de loterij bovengekomen. Burgers zonder selectie worden geloot en vervolgens gevraagd mee te denken over maatschappelijke problemen. Goede oplossing voor stap 1. Wat terug moet komen is het referendum. Niet dat de bevolking de finale keuze heeft. Daarvoor stemmen te weinig mensen. Je hebt pas een reële meerderheid als 51% van de kiesgerechtigden een bepaalde keuze heeft gemaakt. Dus een raadplegend referendum is daarom het beste. Er moet ook een opening zijn voor een raadgevend referendum met dezelfde acceptatieregels.

De belangrijkste taak van het volksbestuur is zich inspannen voor een zo probleemloos mogelijk leven van de burger. Dus van OVERheid naar DIENSTBAARheid.

Reageren? secretariaat@hvfryslân.nl

Cursus **Mens zijn in de 21ste eeuw**

Cursus Mens zijn in de 21ste eeuw – docent Ronald Hunneman

In vervolg op verzoeken tijdens onze Algemene Ledenvergadering in april, organiseren wij deze cursus op een viertal woensdag middagen: 5, 12, 19 en 26 oktober. Nadere informatie kunt u t.z.t. vinden op onze site.

Tresoar van 14.00 – 16.30 uur

VACATURES BINNEN HV FRYSLÂN

Het bestuur van HV Fryslân bestaat uit vier enthousiaste leden.

Wij willen meer dan wijzelf kunnen realiseren. Wie komt ons helpen?

Wij zijn daarom dringend op zoek naar:

1. Een bestuurslid algemene zaken en communicatie

2a. Een vrijwilliger die de communicatie met de leden en andere belangstellenden verzorgt (e-nieuwsbrief, website, sociale media e.d.)

2b. Een vrijwilliger die ons assisteert bij het organiseren van activiteiten en cursussen.

Onze voorkeur gaat uit naar één vrijwilliger die beide taken vervult, maar een verdeling is uiteraard ook mogelijk.

Uitgebreide informatie kunt u vinden op onze website:

<https://www.humanistischverbond.nl/afdeling-fryslan-vacatures>

De invulling van de functies gebeurt in onderling overleg. Bij interesse en voor informatie kunt u contact opnemen met Jan Wijbenga (voorzitter@hvfryslan.nl) of Marjoleine Beers (secretariaat@hvfryslan.nl).

2022-2023

JAARGANG

31

Bekwaam? WERELDBURGER

Veel oude Grieken leefden in een stadstaat, een polis. Om succesvol in zo'n polis te kunnen leven, moest een bewoner ervan, een vrije burger, een uitgebreide opleiding volgen. Zonder voldoende kennis en training van bepaalde vaardigheden bij bewoners kwam er van een polis weinig terecht.

In de vierde eeuw voor Christus, de tijd van filosofen als Plato en Aristoteles, was het door de oorlog met Perzië voor Griekse burgers niet meer mogelijk om de leefwereld te beperken tot de eigen polis: de poliet werd kosmopoliet.

In onze moderne tijd is deze kosmos alsmaar groter geworden, en onze leefwereld groeit nog steeds. Het is voor moderne tijgers, mensen en virussen niet meer mogelijk om zich te verstoppen in een eigen holletje, een eigen stadstaat of groep; je moet meedoen met het grote geheel, of je wil of niet. Je proberen te onttrekken aan moderne wereldeconomie, milieucrisis of pandemie is kansloos.

Maar zonder voldoende kennis en vaardigheden meedraaien in de moderne kosmos zorgt voor problemen; zonder voldoende opleiding maakt ook een moderne kosmopoliet er een bende van.

In deze 31^e serie bijeenkomsten gaan we ons buigen over het opleidingsprogramma, het curriculum, voor de moderne kosmopoliet. Wat moet een bewoner van deze aardbol (e.v.) kunnen en kennen om succesvol mee te kunnen draaien? Voor antwoorden op deze vraag gaan we te rade bij diverse klassieke en moderne filosofen, maar ook bij onszelf. Want ook wij zijn kosmopoliet, of we nou willen of niet.

9 oktober 2022

Het klassieke opleidingsprogramma – wat voor burgers heeft een stadstaat nodig?
Inleider: Dr. Marcel Becker (filosoof – Radboud Universiteit Nijmegen)

13 november 2022

Onze fysieke geschiedenis – omgaan met erfenissen van de evolutie
Inleider: nog niet bekend

11 december 2022

Over de opleiding tot kosmopoliet: van Artes Liberales tot Bildung:
Inleider: Prof.dr. Henk Procee (filosoof - emeritus hoogleraar Universiteit Twente)

8 januari 2023

Wie/wat mag meedoen? Wat is intelligent leven? Wat een menselijk individu?
Oude grenzen vervagen en verschuiven.
Inleider: Dr.ir. Martijntje Smits (filosoof, ingenieur)

12 februari 2023

Verlichtingsdenkers over goed burgerschap en goed samenleven.
Inleider: Prof.dr. Wiep van Bunge (filosoof – Erasmus Universiteit Rotterdam)

12 maart 2023

Onze omgeving: Hoe moet een moderne poliet omgaan met zijn kosmos?
Inleiders: Drs. Frank Meester (filosoof/publicist/musicus) en drs. Maarten Meester (filosoof, journalist, docent/student)

Tijd: Zondagmiddagen van 13.30 - 16.00 uur

Plaats: De Bres – Schoolstraat 4 – 8911 BH Leeuwarden

Kosten deelname: €10,- p.p. per bijeenkomst, € 50,= voor de hele serie. Voor de hele serie: vooraf overmaken op rekeningnummer NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân, onder vermelding van 'Filosofie XXXI'. Losse lezingen kunnen vooraf overgemaakt worden of voor de lezing contant worden betaald.

Informatie: www.humanistischverbond.nl en <https://theaterdebres.nl>

Vragen: secretariaat@hvfryslan.nl app of sms naar: 06-33781823

Boekjes met samenvattingen van de vorige jaargangen lezingen zijn nog verkrijgbaar op papier en voor de eerste 25 jaar ook digitaal. Voor informatie over bestellen: zie de afdelingspagina's van Fryslân op de landelijke HV website, www.humanistischverbond.nl

Zeer waarschijnlijk is voor de zomer boekje XXXb klaar van de serie: Zeker weten? Over het verlangen naar kennis.

Verlangen naar leerzame vakantielectuur? Dan kunt u dit boekje XXXb bestellen en wordt het thuis gestuurd voor € 6,00.

Heeft u boekje XXXa ook nog niet? Dan kunt u beide boekjes bestellen voor een totaal bedrag van € 10,00. Over te maken op NL16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v.

Humanistisch Verbond Fryslân. Graag uw adres vermelden.

HV Fryslân Leden bezoeken leden

'Leden bezoeken leden HV Fryslân' biedt de gelegenheid voor leden die het op prijs stellen van tot tijd tot tijd 'een goed gesprek te hebben, meer dan over alleen koetjes en kalfjes'. Voor één op één bezoeken met een samen afgesproken frequentie, bijvoorbeeld één keer per twee weken of maand. De afgelopen jaren merkten we dat die behoefte niet persé vanuit de ouderen kwam, maar dat juist ook de bezoekende leden zelf hier wat aan hadden. Idealiter blijken de koppelingen waar sprake is van voldoening voor beide gesprekspartners het beste te werken en in stand te blijven.

Zo werkte ook de koppeling die Roel Terpstra en Dirk de Boer in Joure hadden. In de coronatijd is dit contact versterkt. Door het overlijden van Roel dit voorjaar, stelt Dirk het op prijs weer met iemand anders in gesprek te kunnen gaan. Voor deze situatie, maar ook voor een lid in Bolsward is het fijn als mensen, die hier oren naar hebben, zich melden bij Jac Konig of Sake van der Kloet. Zie de contactgegevens hieronder en standaard achter in deze Schakel.

Voetnoot:

We bemerken overigens wel enige schroom om hiernaar te vragen of om je spontaan aan te bieden. 'Wie krijg ik dan en past dat wel?'; 'Als het niet klikt, hoe moet ik daar dan mee omgaan, want dan zit je daar ongelukkig mee in de maag? ' Daarom bouwen wij een veiligheid in als we een koppeling voorleggen, door eerst na een vraag of aanmelding ook naar de interesses te vragen en vervolgens de afspraak te maken om een eerste kennismaking als proef te doen. Daarmee hebben we tot nu toe al aardig wat leden met elkaar in contact kunnen brengen. Dus schroom niet en laat van u/je horen!

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in: Postcode gebied 8441-9091 Jac.Konig@kpnmail.nl of 0653172732
Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 – 9296 sakevanderkloet@gmail.com of 0650634629

Zuidwest Friesland

HV FRYSLÂN PALAVERGROEP

Donderdag 15 september 2022, van 19.30 tot ca. 21.30 uur,

De Groene Weide, Snekerstraat 2 in Bolsward.

Thema: Wat doet deze tijd met veel machteloosheid mij nu? Vooruitkijkend wat kunnen we doen om hiermee te gaan? En welke onderwerpen bespreken we dit seizoen?

In de Palavergroep Zuidwest Friesland nemen we vijf keer in het seizoen een onderwerp bij de kop, waarbij alle aanwezigen voor zover ze dat willen hun zegje doen. Een welkom voor een ieder die ook graag verdieping zoekt op een actueel levend onderwerp. De eerste keer in het seizoen kijken we terug op de zomerperiode, hoe gaat het een ieder? En bepalen we de onderwerpen, die we gaan. Een hartelijk welkom voor een ieder lid of belangstellend HV lid of mensen met belangstelling voor verdieping. ! Met de uitnodiging deze avond tot uitwisseling van belevenissen en gedachten te komen, ter steun en bemoediging. Tevens spreken we over de onderwerpen die we dit seizoen aan de orde willen hebben. Met in de regel een inleiding van één van de aanwezigen, waar we in gesprek met elkaar dan die avond op voortborduren. Verbinding maken door met elkaar te spreken over thema's die ons aangaan, die ons een andere invalshoek kunnen geven. De tweede bijeenkomst hebben we al vast in gedachten, waarvan we op 15 september het onderwerp bepalen:

Donderdag 10 november 2022, van 19.30 tot ca. 21.30 uur,

De Groene Weide, Snekerstraat 2 in Bolsward.

Naast onze vaste deelnemersgroep nodigen we graag ook nieuwe deelnemers uit. Schroom niet eens een keer te komen proeven!

**Het Filosofiecafé Fryslân gaat weer van start!
Na de zomer bent u van harte welkom op een
vialt donderdagavonden van 20.00 – 22.00 bij
Tresoar!**

**Het programma kent qua thematiek een grote
diversiteit waarbij het uiteraard altijd om
'levensvragen' gaat die steeds gekoppeld zijn aan
bepaald type maatschappij of samenleving.**

Op **donderdagavond 22 september 2022** spreekt **dr. Theo de Wit** over het zelfbeeld van landen en hoe die veranderen en doorwerking hebben op hoe er gekeken wordt naar daders en slachtoffers.

Op **donderdagavond 13 oktober 2022** zal **drs. Foeke Knoppers** ons verrassen op de zienswijze van Spinoza, die ingaat op wat een manier van leven is, die ons een samenleving brengt die wenselijk is en ons goed zou kunnen doen!

Op **donderdagavond 17 november 2022** is de ons inmiddels vertrouwde **dr. Jacob van Sluis** aan het woord over Martin Heidegger (1889-1976), de controversiële Duitse filosoof, wilde de vraag naar het "Zijn" opnieuw stellen. "Warum ist überhaupt Seiendes und nicht viel mehr Nichts? – Das ist die Frage."

Op **donderdagavond 15 december 2022** zal **Erno Eskens ingaan** op de ontwikkelingen van het recht ten behoeve van de dieren en plantenwereld en wat dat betekent voor onze manier van denken en handelen. Juist aan het einde van 3 avonden over de mens is het o.i. inspirerend om eens even de blik op de ecologische wereld te richten en stil te staan bij wat mogelijk verschuivingen in onze opvattingen ten behoeve van de natuur kunnen zijn.

We hopen dat deze avonden weer net zo goed bezocht worden als voor de Coronaperiode en dat er enthousiast en actief op de sprekers gereageerd zal worden. We zijn buitengewoon verheugd dat de avonden weer mogelijk zijn en dat bovengenoemde sprekers bereid zijn om naar het noorden af te reizen en met ons in gesprek te gaan! Wellicht kunt u eens een nieuw geïnteresseerde uitnodigen om mee te gaan!

**Aanvang 20.00 uur, inloop vanaf 19.30 ,T
resoar Boterhoek 1, Leeuwarden, entree €5,=
Reserveren voor een avond, of belangstelling voor de e-nieuwsbrief?
info@filosofie.frl**

WANDELEN

in het BOSK van Leeuwarden

In Leeuwarden zijn deze zomer maar liefst 1200 bomen aan de wandel in de binnenstad. Wááát? Activistische bomen? Nou ja, ze worden opgesloten in houten kratten en door de stad gerold door vrijwilligers. Af en toe mogen ze ergens een weekje stil staan. Wat zouden die bomen daarvan vinden? Geen idee. Maar voor ons mensen is het wel spectaculair natuurlijk, zoveel bomen in de stad. Komt dat zien!

De ingeklusde bomen zijn er, net als de straatbomen die ze passeren, uitsluitend voor de lol van de mensen die er tussendoor lopen. Als toeristische trekker en ter opluistering van de culturele 'legacy' van de Culturele Hoofdstadactiviteiten uit 2018. De bomen zelf komen op de tweede plaats, al komt er na deze uitputtende zomer wel een herbestemming voor de overlevers op een meer definitieve plek. Toch schuurt dat gesol met bomen wel een beetje. Hoe zit het eigenlijk met de plantenrechten?

In de tweede helft van juni hebben die bomen twee weken rust in de straten rond mijn atelier in de Vijzelstraat. In die weken maak ik een handgemaakt boek in een oplage van één stuks, waarin het BOSK centraal staat. Een ietwat activistisch kunstwerk met onder meer een ontroerend mooi gedicht van Charles d'Orleans uit de 15de eeuw *Het bos van het lange wachten*. Mijn atelier is van maandag 13 juni tot vrijdag 24 juni 7 dagen in de week open van 13.00 tot 17.00 uur voor wie wil komen kijken naar de groei van mijn groenboek en het bos. En als ik er niet ben, ben ik even aan het wandelen.

Baukje Scheppink, www.baukje.nl

REGIO NOORD

Humanistische contacten

voor een landelijk overzicht van humanistische organisaties: zie www.human.nl

Humanistisch Vormingsonderwijs HVO

HVO Primair- Org. voor docenten HVO en Levensbeschouwing in het openbaar basisonderwijs. Eltjo Dijk is de regiobegeleider Fryslân
Mail: e.dijk@hvo.nl

Filosofiewerkgroep Fryslân

Ron Muijzer, Raard, 06 337 81 823
ronmuijzer@yahoo.com

Humanistisch geestelijk raadslieden

Carla Bellers, carla.bellers@mcl.nl
MCL Leeuwarden

Myriam van der Vorst, 0513 685 739
Tjongerschans Ziekenhuis Heerenveen

Jan Sipma 06 8320 7732
Meriant

Marcelle Mulder, 06 308 12 853
Zorgorg. Patyna, Sneek
marcelle.mulder@patyna.nl

Agaath Heijboer, 050 3613884 of 3612030
a.a.heijboer@umcg.nl

NNCZ/Jannes van der Sleedenhuis
Hoogeveen
Bas van der Sijde, contact: 0528-266944
Nannie Bos

Sichtpunt.frl geestelijke verzorging voor mensen in de thuissituatie

Humanistische geestelijke verzorging bij Justitie

Dr. S van Mesdagkliniek, Groningen
Jeannette van der Meijde, 050 5221221

Eva Boer, PI Veenhuizen,
locatie Esserheem 08807 37123
locatie Norgerhaven 08807 36885/36882

PI Marwei Jacob Oeverbeek
j.oeverbeek@dji.minjus.nl

GGZ Friesland, locatie Franeker

Wietske Cuperus, geestelijk verzorger
aanwezig: di, do, vrij 06 83 263 099
wietske.cuperus@ggzfriesland.nl

Vrij gevestigde Humanistische Raadslieden

Mirabelle A. Schaub-de Jong
050-5252253 / 0620732179

Jan Sipma
06 2099 1738

Humanistische geestelijke verzorging bij Defensie

Johan Willem Frisokazerne, Assen
Wiebe Arts, 06-12967358

Humanistische geestelijke begeleiding

Het leven vormgeven is niet altijd eenvoudig. Humanistische geestelijke begeleiders helpen - met gesprekken, advies en ondersteuning - om evenwicht te vinden als het even moeilijk gaat. Humanistisch geestelijk verzorgers werken bij defensie, justitie, in de zorg of zijn vrijgevestigd. Vrijgevestigde geestelijk verzorgers kunnen ook helpen vorm te geven aan een humanistische relativering.

Humanistische Uitvaartbegeleiding

Nabestaanden vinden het moeilijk een toespraak te schrijven of uit te spreken. Een humanistische uitvaartbegeleider helpt u daarbij. Mogelijkheden zijn een gesprek-bij-leven en een gesprek met nabestaanden. Een humanistische uitvaartbegeleider heeft een speciale opleiding gevolgd en biedt hulp op basis van kennis en ervaring. De begeleider is humanist en heeft oog voor de waardigheid en eigenheid van elk mens en begrip voor de kronkelwegen van het leven.

Er is een speciale website waar u alle informatie vindt:

www.humanistischeuitvaart.nl

0517 417799 HUB Fryslân

Een executeur testamentair van het Steunfonds Humanisme?

Wat moet er gebeuren als ik er niet meer ben? Het is misschien niet plezierig, maar wel goed om er eens bij stil te staan. Want wie regelt uw uitvaart? Wie zorgt ervoor dat de wensen uit uw testament worden uitgevoerd en handelt allerlei praktische zaken af?

Als er in uw omgeving niet direct iemand is om dit voor u te regelen, kunt u het Steunfonds Humanisme als executeur inschakelen. De medewerkers regelen uw zaken met respect, zorg en oog voor detail.

Leden bezoeken leden Fryslân

Contact te leggen voor iemand met verzoek of aanbod te ontmoeten, wonend in:
Postcode gebied 8441-9091

Jac.Konig@kpnmail.nl of [0653172732](tel:0653172732)

Postcode gebieden 8391 - 8434 en 9109 –
9296 sakevanderkloet@gmail.com of
[0650634629](tel:0650634629) [Palavergroep opstarten:](mailto:Palavergroep_opstarten@secretariaat@hvfryslan.nl)
secretariaat@hvfryslan.nl

Stichting Abraham Vellinga

Piet Postma secr. Dubbelstraat 1-4
8561 BC Balk piet@pjpostma.nl
0514 581879

Bijlenga Stichting

Jan Dijkstra jan.dijkstra.mz@gmail.com
Marjoleine Beers secretariaat@hvfryslan.nl

HUMANITAS

Humanitas Assen

Brunelstraat 77, 9404 KB Assen
0592 311 121 assen@humanitas.nl

Humanitas Groningen

A-kerkhof 22 ZZ, 9711 JB Groningen
050 3120633 info.noord@humanitas.nl

Humanitas De Stellingwerven

DeStellingwerven@humanitas.nl
secretaris: Rikus Hermelink

Humanitas Leeuwarden

leeuwarden@humanitas.nl

Humanitas NO-Friesland

no.friesland@humanitas.nl

Humanitas NW-Friesland

nw-friesland@humanitas.nl

De Fryske Marren (DFM)

defriesemerren@humanitas.nl

Humanitas Smallingerland/Opsterland

smallingerland-
opsterland@humanitas.nl

Humanitas ZW Friesland

zw-friesland@humanitas.nl
Josée Peereboom secr.
0515-424416

Humanitas Heerenveen

heerenveen@humanitas.nl

BESTUREN

Afdelings

FRYSLÂN

Jan Wijbenga, voorzitter@hvfryslan.nl
Marjoleine Beers, secretaris en ledenadministratie
secretariaat@hvfryslan.nl, 06 5311 2732
Bart van 't Veer, penningmeester@hvfryslan.nl
Roeleke Naber, lid

DRENTHE

Henk van der Zijden, voorzitter, 0592 20 33 12 / 06 23 60 91 01
henkvanderzijden@outlook.com
Fieneke Stronkhorst, secretaris
0592 34 27 20 / 06 21 36 32 23 secr.hvdrenthe@gmail.com
Henk Marrink, penningmeester, vice-voorzitter
050-7501227 / 06-2257 6511 penn.hvassen@gmail.com
Agnes Swierstra, bestuurslid, 0592 85 32 21 / 06 28 80 16 80
agnes.swierstra@gmail.com
Marlon Busstra, bestuurslid communicatie, 06 1320 0785
communicatiehvassen@gmail.com

GRONINGEN en Ommelanden

Marijke van de Hel, voorzitter
marijkevandehel@gmail.com
Ieke Verveld, secretaris
secr.hvgron@gmail.com 06 10264135
Willem Waard, penningmeester
penningm.hvgron@gmail.com
Lenie Kootstra, lid, Leniekootstra@gmail.com
Welmer Boiten welmerboiten@gmail.com
Ger Koenen, gerkoenen@hotmail.com

JONGE HUMANISTEN

Ivo Hengst, jong hv: ivo_hengst@hotmail.com

3	Agenda
4	Jonge Humanisten Groningen
6	Boekbespreking
9	Wandelen in Groningen
10	Werkgroep Zindag
	Sluit je aan
11	Cursussen Groningen
12	Bijeenkomst nieuwe leden GR
13	Viering Wereldhumanismedag
14	Opinie
15	HV Drenthe Van het bestuur
18	Hoe kan beeldende kunst...
19	Interview
25	Opinie
28	Cursus Mens-zijn in de 21 ste eeuw
	Vacature
29	FRL Filosofie voor een Breed Publiek
32	FRL Leden zoeken leden
33	Palavergroep ZW Friesland
34	Filosofiecafé Fryslân
35	Wandelen in het BOSK van Leeuwarden
36	Adressen

INHOUD